

apádat is! Habár ő már választott, álmomban megjelent, és ekképpen tanácsolt: „Rád bízom fiunkat!” Khai-reasz, téged hívlak tanúul: te adsz férjhez Dionüszioszhoz!

Az éjt s a nappalt így gondolatok között töltötte, és végül nem magáért, hanem gyermekéért választotta az életet. Másnap jött Plangón. Először szomorúan letelepedett melléje, s együttérzően tekintett rá. Mindketten csendben voltak, majd hosszú idő elteltével Plangón megkérdezte:

– Hogy döntöttél? Mit tegyünk? Késlekedésre nincs időnk.

Kallirhoé könnyei és fájdalomja miatt nem tudott egyből válaszolni, végül kínkeservesen ekképpen szólalt meg:

– Akaratom ellenére eláru gyermekem. Tégy úgy, ahogy jónak látod. De félek, ha el is viselem a gyalázatot, sorsom miatt megvet Dionüsziosz, s inkább ágyasának gondol, mint hitese feleségének. Nem lesz hajlandó fölnevelni más gyermekét, s én hiába veszítem el becsületelem.

Még végére sem ért a szónak, amikor Plangón félbeszakította:

– Ezt én már korábban számba vettem, mert hát tédged uramnál is jobban szeretlek. Dionüsziosz derék ember, s bízom jellemében; bár úr ő, mégis megeskertem. Elővigyázatosan kell cselekednünk! De gyermekem, ha esküt tesz, bízzál benne! Most indulok, hogy teljesítssem küldetésem.

L Dionüsziosz magába roskadt, nem bírta már lépeleni: reménytelenül beleszeretett Kallirhoéba. Így aztán fejébe vette, inkább halálra éheztesse magát. Mihamarabb lejegyezte végrendeletét, s meghagyta, miként temessék el. Azután levelet írt Kallirhoénak, melyben kérte, halála után látogasson el sírjához. Ebben a kilátástalan pillanatban igyekezett urához Plangón, ámde útját állta az őr, kinek azt a parancsot adták: senkit ne engedjen be. Vitakozni kezdtek az ajtó előtt, amit meghallott Dionüsziosz, és nyomban megkérdezte, ki háborgatja őt. Amikor a szolgálga azt felelte, Plangón, először visszakozni próbált:

– Alkalmatlan időben érkezett. (Nem kívánta föl-idézni balul sült vágyainak emlékeit.) Mindazonáltal mégis hívatom!

Plangón belépett, s így szóló urához:

– Miért keseregsz, s őrlöd magad, uram? Nem vesztetted el a csatát: Kallirhoé menyegzőre hív. Öltsd fel legszebb ruhád, mutass be illatáldozatot, s illőn fogadd vágyva várt mátkád.

Dionüsziosz megdermedt: a nem remélt hír halla-

tán, a szemére kőd omlott, ereje elhagyta, s úgy tűnt: meghalt. Plangón ijedtében akkorát sikoltott, hogy ott termett a ház minden lakója, s máris siratták urukat, mintha valóban elhunyt volna. Kallirhoé sem maradt könnytelen: oly megrendítő volt a gyász, ő is siratgatni kezdte Dionüszioszt. Hosszú idő elteltével, épp hogy magához tért, s alig hallható hangon így szólt:

– Mely isten csal meg engem, s szándékszik visszafordítani a nekem rendelt útról? Amit hallottam, álom vagy valóság? Nőül kíván jönni hozzám Kallirhoé, ki mutatkozni sem óhajt előttem?

Mellette állt Plangón, s ekképpen csitította:

– Hagyj fel e szavakkal! Hiába búsulsz s kétkedsz jó sorodban, én nem csapom be uramat: Bizony Kallirhoé küldött, hogy legyek az új nász követe.

– Akkor tégy úgy! – mondta Dionüsziosz. – Add át szavait! Ne vegyél el belőle, és ne is tegyél hozzá, ha nem hűen őt idézd!

Azzal Plangón így emlékezett vissza Kallirhoé szaira:

– Szicília legelőkelőbb családjából származom. Sorsom rosszra fordult, ám őrzöm büszkeségem! Megfosztottak hazámtól, anyámtól, apámtól, csupán születésem méltóságát nem veszítettem el. Ha Dionüsziosz csak ágyasának óhajt, hogy kedvét lelje bennem, inkább felakasztom magam, mint hogy szolgai gyá lázatra adjam testemet. De ha törvényes feleségre vágyik, örömmel leszek anya, hogy Hermokratész nemzetségének utódja szüle:hessék. Fontolja meg

Dionüsziosz, ne egyedül és ne elhamarkodottan, hanem barátaival és rokonaival, nehogy később szemére vessék: „Pénzen vett szolgáló gyermekeit neveled? Szégyent hozol őscidre?” Ám ha nem kíván apa lenni, úgy ne legyen férj se!

Ezektől a szavaktól mind nagyobb lángra kapott Dionüsziosz szerelme. Szikrányi remény ébredt benne, s már-már azt hitte, viszontszereti Kallirhoé. Kezét az égre emelve így esdekelte:

– Ó, Zeusz és Éliosz, ha Kallirhoétól gyermeket láthatnék, a Nagy Királynál is boldogabbnak tartanám magam! Igyekezünk! Vezess hozzá, uradat kedvelő, drága Plangón!

II. Rohant föl a felső emeletre, s az első pillanatban majdnem térdre hullott hullott Kallirhoé előtt, azonban túrtóztette magát, s csöndesen letelepedve így szólt:

– Megjöttem, asszonyom, hogy köszönetet mondjak. Megmentettél! Akaratod ellenére nem kényszerítettek volna, de ha kudarcot vallok, már eltökéltem magamban, véget vetek életemnek. Újraéledtem általa! S hálám irántad kimondhatatlan. Bár sérelmezem, hogy kételkedtél: nem ismerlek el hitvesemnek, ki törvényes magzatokat szül nekem. Ha nem szeretnélek oly nagyon, nem fohászokdtam volna e nászért. Háborodottnak kellett tartanod, ha úgy vélted,

szolgának tekintek egy nemes születésűt, és magamhoz méltatlannak Hermokratész leszármazottját. „Vedd fontolóra!” – mondod. Fontolóra vettem. Félsz a barátaimtól, te, ki mindenkinél kedvesebb vagy nekem? Ki merészeli a tőlem született gyermeket hitványnak nevezni? Hisz nagypaja apjánál is tiszteltemélőbb!

E vallomás után könnyezve lépett a nő elé. Kallirhoé pirulva, gyöngéden megcsókolta, és ekképpen felelt:

– Hiszek neked, Dionüsziosz, de nem bízom Tükhében. Korábban ómiatta jobb sorsom foszlott szerte-szét. Félek, nem békélt még meg velem. Tudom, te derék, s igaz ember vagy, de kérlek, mégis hívd tanúul az isteneket! Nem magad miatt, hanem honfitársaid és rokonaid miatt: ha tudják, hogy esküt tettél, nem szóhetnek sötét tervet ellenem. Könnyen megvethetik a nőt, ki idegen földön van egyedül.

– Mely istenre esküdjem? Készen állok fölszállni az égbe, ha tudok, és Zeuszt megérintve teszem le eskümet.

Így válaszolt:

– Esküdj a tengerre, mely hozzád vezetett, Aphroditéra, ki eléd tárt engemet, és Erósra, ki hozzád férjhez ad!

Ebben egyeztek meg, és Dionüsziosz hamarjában le is tette az esküt. Anyyira hajtotta a szerelem, egy percig sem tűrte a menyegző késleltetését. De hát csakugyan nehéz kormányozni a vágy hatalmát. Dio-

nüsziosz művelt ember volt, mégis vihar szorongatta lelkét, s minden ízében eluralkodott fölötte. Ennek ellenére erőt vett magán, s igyekezett fölülemelkedni a szenvedély roppant hullámain. Ekkortájt így töprengt magában:

– Ezen a kietlen vidéken vegyem nőül Kallirhoét, mintha valóban pénzen vásárolt szolga lenne? Nem lehetek oly hálátlan, hogy ne ünnepelem meg a Kallirhoéval kötendő nászt. Ez az első, amivel meg kell tisztelnem hitvesem. Ez később is megív. A Hír mindennél fürgébb: az egeken keresztül szabadon elér bárhová, s titok nem maradhat palástolva e Föld színén. Máris fut, s viszi a hírt Szicíliába: „Kallirhoé él, sírrablók utat törtek a sírboltba, elrabolták, s Milétoszban eladták.” Hamarosan partot érnek a szürkuzai háromevezősök, élükön megjelenik Hermokratész, a nagy hadvezér, hogy visszakerje lányát. Mit fogok mondani? Thérón eladta nekem? Thérón? És hol van? És ha hisznek is nekem, fedjem föl az igazságot: lopott áru felvevője lettem? Dionüsziosz, fogalmazd védőbeszéded! Egyszer csak a Nagy Király udvarában kell előadnod! Legjobb lesz azt mondani: „Hallottam egy szabad születésű, idegen származású asszonyról, ki bevándorolt Milétoszba. Önszántából feleségül jött hozzám, s én a városban, a nép színe előtt törvényesen vettem nőül.” Így alighanem megtudom győzni apósomat is, hogy nem vagyok méltatlan a nászra. Légy türellemmel, lelkem, hogy annál tovább bizton örvendj boldogságodnak! A törvényték

előtt is hitelt érdemlőbb lesz szavam, ha férj, s nem úr jogait bírom.

Erre szánta el magát, és hívatta Leónaszt.

– Menj a városba! – mondta. – Fölséges menyegzőt készíts elő! A nyájakat terejék be! Tengeren s szárazföldön hozass bort, gabonát! Úgy határoztam, vendégül látom a várost.

Miután mindent körültekintően elrendezett, másnap kocsiba szállt, s útra kelt. Az volt az óhaja, hogy Kallirhoé ne mutakozzék az emberek előtt, emiatt meghagyta, estefelé hajón kísérik a villáig, mely a Dokimosz nevű kikötő mellett feküdt. Kallirhoét Plangón gondjaira bízta. A lány már távozóban volt, amikor még könyörögni kívánt Aphroditéhez. Mídon a templomba lépett, félreküldött mindenkit, s így fohászzkodott az istennőhöz:

– Úrnóm, Aphrodité, szemrehányást tegyek, vagy hálát adjak neked? Szűzként adtál Khaireszhoz, s ezennel újra nőül adsz? Nem nyugodtam volna bele, hogy rád és fiadra esküdjön Dionüsziosz, ha nem árult volna el gyermekem.

Ezzel a hasára mutatott, és így folytatta:

– Nem magamért, hanem érte esedezem hozzád. Add, hogy a fortély rejte maradjon! Édesapja nincs itt, ezért hadd tűnjön úgy, Dionüsziosz gyermeke. Amikor fölne, hadd találja meg igazi apját!

Amint a szentélyből a tengerpartra indult, véletlenül oldalvást pillantottak a hajósok, s azonmód megtartentek. Olyan érzésük támadt: maga Aphrodité tart

felejük, hogy hajójukra szálljon, s egyszerűen mindannyian térdre borultak előtte. Azután pedig oly szaporán ezveztek, hogy a hajó szónál is sebesebben siklott a kikötő felé. Hajnalra a várost mindenhol virágfűzések díszítették. Nemcsak a templomokban, hanem ki-ki saját háza előtt is áldozatot ajánlott föl. A menyasszonyról meséket szóttek, s szépsége és ismeretlensége miatt bizonyosak voltak afelel, Néreisz lépett elő a tengerből vagy istennő érkezett Dionüsziosz birtokáról. Ilyesféle híreket költöttek a tengerészek. Mindenkinek egyetlen vágya az volt, hogy láthassa Kallirhoét. Az Egyetértés temploma körül gyülekeztek az emberek, hol ősi hagyomány szerint fogadta a menyasszonyt a vőlegény. Kallirhoé a temetés óta elsőként ez alkalommal ékesítette föl magát: úgy vélekedett, ha egyszer férjhez megy, szépsége jelképezze hazáját és nemzetségét. Milétoszi ruhát vett föl, fejére menyasszonyi koszorút tett, s azután az emberekre emelte te-kintetét. Mindannyian fölkiáltottak:

– Aphrodité megy férjhez!

Lába elé bíbortakarót terítettek, rózsát és ibolyát szórtak szét, illatszerrel hintették be az utat, melyen lépkedett. Sem gyermek, sem idős nem maradt ott-hon, a kikötőben sem időzött senki. Csakúgy tolongtak az emberek, még a tetőkre is fölmásztak. Ám azon a napon újra felbőszült egy irigy istenség, amiképpen hamarosan elmesélem. Előbb azonban föltárom előtetek, mi történt ekkortájt Szürakúzában.

III. A sírablók vigyázatlanul zárták vissza a sírt, mert bizony lélekszakadva rohantak az éjszakában. Khaireasz várta a hajnalt, s azal az ürüggyel indult a sírhoz, hogy koszorút s italáladozatot visz, valójában föltette magában, véget vet életének. Nem viselte el, hogy elváltják Kallirhoéától, s gyógyszere. Odaérvén elmozdítva találta a köveket, s nyítvá volt a sír. Amint észrevette, megtorpant, s háborzongató bizonytalanság fogta el. A Hír futárként kürtölte szét Szürakúzában a kivételes eseményt. Mindenki a sírhoz futott, ám senki sem mert belépni, míg Hermokratész nem engedélyezte. Akit beküldtek, mindenről pontosan tudósított. Alig-alig hitték el: a holttest nem hevert a sírboltban. Abban a pillanatban Khaireasz újra, még holtan is, látni óhajtott Kallirhoét. Átkutatatta a sír minden zegét-zugát, de semmit sem talált. Nyomában többen is kételkedve léptek be, s zűrzavar támadt mindenütt. Aztán egyvalaki fölállt, és ekképpen kiáltott:

– Ellopták a halotti ajándékokat, sírablók műve ez. De hol lehet a holttest?

Különféle történetek terjedtek el. Khaireasz az égre tekintett, s kezét a magasba emelve, így szólt:

– Mely isten lett vetélytársam, s ragadta el Kallirhoét, kit emberfölötti végzet kényszere alatt akarata ellenére fogva tart? Ezért halt hát meg oly hirtelen, hogy ne érje baj, s szenvedés? Így rabolta el egykoron Dionüszosz Ariadnét Thészeuszról és Zeusz Szemelét

Aktaióntól. Nem tudtam, hogy földöntúli istennő a hitvesem. Ennek ellenére nem kellett volna ily hamar távoznia közülünk. Istennő volt Thetisz is, de Péleusz mellett maradt, s fiát szült neki, én pedig a szerelem csúcán egyedül maradtam. Mi történik velem? Mi lesz a sorsom, ó, én nyomorult? Végezzék magammal! És ki mellé leszek eltemetve? Keservemben ez volt egyetlen reményem. Ha nem őrizhettem meg Kallirhoéval hitvesi ágyunkat, mellette nyugodhattam volna a sírban. Mentegetőznöm kell előtted, amiért élek, de te kényszerítesz, hogy éljek. Tengeren s szárazon kereslek, s ha tudok, fölszálllok az egekbe is. Csak azt kérem tőled, asszonyom, ne menekülj előlem!

E szavakra gyászdal hangja tört fel, mindannyian siratni kezdték Kallirhoét, mintha abban a pillanatban lehelte volna ki lelkét. Hamarosan tengerre tették a háromevezős hajókat, s fölkerelkedtek, hogy együtt kutassák az eltűnt leány nyomait. Hermokratész Szicíliában, Khaireasz Líbiában kereste. Néhány embert Itáliába küldtek, s másoknak elrendelték, keljenek át az Íón-tengeren. Ám emberi oltalom kevés lett volna, ha Tükhé nem derít fényt az igazságra, nélküle ugyan is semmit nem lehet valóra váltani, amiképpen hallhatjuk a történetekből.

A sírablók eladták az asszonyt, a súlyos terhet, s elhajóztak Milétozból. Kréta felé vették útjukat, úgy tudták, hatalmas, gazdag sziget, hol – remélték – könnyűszerrel pénzzé tehetik a rakományt. Viharos szelek azonban az Íón-tenger felé sodorták őket, s egy-

re csak hánykolódtak az elhagyatott vizeken. Mennydörgések, villámlások és végeérhetetlen sötétség érte el a szentségtörőket: a Gondviselés megmutatta, eddig csupáncsak Kallirhoé miatt hajózhattak jó szerencsével. Amikor halál közelébe vetődtek, az isten nem oldotta egyhamar félelmüket, hanem hagyta, hogy hosszú ideig hajótöröttekként gyöttrődjenek. A Föld nem fogadta be a sírgyalázókat. Sokáig hányódtak a tengeren kétségek közt, élelem nélkül, de legfőképpen víz nélkül. A becstelenül szerzett gazdagság nem vált javukra: sorra szomjan haltak az arany közepette. Lassan megbánták tetteiket, és ekképpen panaszkodtak egymásnak:

– Semmi hasznunk ebből!

Mindenki elpusztult már a szomjúságtól, de Thérón még ez alkalommal is nagy ravasznak bizonyult. Rablótársait fosztogatva sutyomban lopta a vizet. Úgy gondolta, ügyesen jár el, ám ez is a Gondviselés műve volt, hogy kínvallatásra és keresztire őrizze meg.

A triérés⁷, melyen Khaireasz utazott, véletlenül a tengeren ringó gyorshajóra bukkant. Eleinte elkerülték, attól tartottak, kalózhajó. Azután úgy látszott, senki sem kormányozza, csak a hullámok himbálgák ide-oda, s a háromevezősből valaki fölkiáltott:

– Senki sincs a fedélzeten. Nincs mitől félnünk! Menjünk közelebb, s járjunk e furcsa rejtély végére! A kormányos helybenhagyta. Eközben Khaireasz a

⁷ Háromevezősoros hajó.

hajó mélyére zárkózva sírdogált. Amint közelebb értek, bekiabáltak a hajón lévőeknek. Csakhogy senki sem válaszolt, ennél fogva Khaireasz hajójából egy leány a fedélzetre lépett, de nem látott mást, csak aranyat s holtakat. Jelentette tengerészársainak, kik örvendtek, és szerencsésnek mondták magukat, hogy kincsrre leltek a tengeren. A hangoskodásra Khaireasz megkérdezte, mi ez a látás. Amint fölvilágosították, maga is látni kívánta az új rejtélyt. Rögvest felismerte hitvese halotti ajándékait, megszárgatta ruháját, és nagyon messzire hallható kiáltott:

– Jaj, jaj, Kallirhoé! Ezek a tied. Ez az a koszorú, mit fejedre tettem. Apád adta ezt neked, ezt meg anyád. Íme menyasszonyi ruhád. E hajó lett a sírod. Az adományokat látom, de te magad hol vagy? Az áldozati ajándékok közül egyes-egyedül holttested hiányzik.

Hallotta ezt Thérón, de csak feküdt tetszhalottként, igaz, már-már valóban félholt volt. Elhatározta, nem szól egy szót sem, meg se mozdul, mert látta jól, mi vár rá. Az ember természetesen szereti élni, s a legvégső körülmények közt sem veszíti el jobb sorsba vetett reményét. Hiszen az isten, ki az embert alkotta, mindenkibe beleoltotta ezt a furfangot, hogy senki se tudjon megfutamodni az élet nyomorúsága elől. Thérón egyre jobban szomjazott, s szomjúságtól gyöttrődve végül kitört belőle:

– Vízet!

Nyomban hoztak is neki vizet, s ellátták mindenfel. Azután leült mellé Khaireasz, s így kérdezte:

– Kik vagytok? Hová hajóztok? S honnan van e rakomány? Mit tettetek e kincsek úrnőjével?

Thérón ravasz emberhez méltón ily választ adott:
– Krétai vagyok. Iónia felé hajózom, és keresem fivéremet, aki a seregben szolgál. A hajóstársaim Ke-phalónia szigetén felejtettek, amikor onnan sietve hajóztak tovább a nyílt tengerre. Én pedig erre a gyorshajóra szálltam föl, mely épp arra felé hajózott. Rendkívül viharos szelek sodortak bennünket erre a vidékre. Aztán szélségsend támadt, s végül a szomjúságtól mindenki kimúlt a fedélzeten, jámborságom okán egyedül én maradtam meg.

Ennek hallatára Khaireasz megparancsolta, kössék a gyorshajót a triérészhez, azzal elindultak, s hajnalra Szürakúza kikötőjébe értek.

IV. A Hír előbb érkezett meg, hisz természet szerint szélesebb, de akkor még jobban sietett, hogy e szokatlan eseményekről tudósítást adjon. Mindenki futott a tengerhez, és az embereket egyszerre ezerféle érzés fogta el: sírtak, csodálkoztak, kíváncsiskodtak és hitetlenkedtek. Megdöbbenetté őket a képtelen történet. Amikor Kallirhoé anyja meglátta lánya halotti ajándékait, fölsikoltott:

– Mindent megismerek, gyermekem, csupán csak te hiányzol! Ó, különös sirrablók! A ruhát és az aranyat meghagyátok, csak a lányomat raboltátok el.

A keblüket verdeső asszonyoktól visszhangoztak a partok, a kikötők, s jajgatásuk megtöltötte a tengert és a földet. Hermokratész, tapasztalt hadvezér lévén, így rendelkezett:

– Ne a tenger partján hozzuk napvilágra e rejtélyt, hanem tegyük törvényessé a földérintést. Vonuljunk a népgyűlésbe. Ki tudja, talán bírák is kellene.

„Még ki se mondta egészen a szót”,⁸ és már tele volt a színház. Erre a gyűlésre asszonyok is elmentek. Az emberek várakozással telve foglalták el helyüket. Elsőként Khaireasz lépett elő fekete ruhában, sápadtan, borzosan, éppúgy festett, miként a sírhoz kísérte hitvesét. Nem kívánt föllépní az emelvényre, lenn állt. Eleinte csak sírt, hiába akart szólani, nem bírt. Erre így kiabált a nép:

– Bátorság! Beszélj!

Végül erőlködéssel föltekintett, és ekképp szólt:

– Ez nem a szavak pillanata, hanem a gyász ideje! De ezért kell mégis beszélnem és élnem: Kallirhoé nyomára kell találnom. Ebből a célból szálltam tengerre, s nem tudom, szerencsével vagy szerencsétlenül jártam-e. A nyugodt tengeren észrevettem, ahogy egy hajó ringatózik, s zord vihartól tönkrezúzva lassan süllyed a békés habokba. Megrökönyödve közelebb mentünk. S akkor úgy tűnt, szegény hitvesem sírjára bukkantunk, ám minden ott volt, csak ő maga hiányzott. Itt is, ott is holttestek terültek el, de mind idegen

⁸ Homérosz: *Odiszseeia*. XVI. 11. (Devecseri Gábor fordítása.)

embereké. Köztük félholtan őt találtuk. Mindent megtettünk, hogy fölélesszük, s épségben megőrizzük nektek.

Közben az örök Thérónt bilincsbe verve vezették a népgyűlés elé, s hozzá illő kíséret követte: kínzóeszközök, kerék, tűz és korbács, hogy tetteinek jutalmát megfizesse a Gondviselés. Amikor elfoglalta helyét, az egyik arkhón vallatóra fogta:

- Ki vagy?
- Démétriosz – mondta.
- Honnan?
- Krétáról.
- Mondd el, mit tudsz!

– Fivérem miatt hajóztam Iónia partjai felé. Miután faképnél hagytak társaim, fölszálltam az épp arra járó gyorshajóra. Azt föltételeztem, hogy kereskedők, most már tudom, sírablók voltak. Sokáig hánykolódtunk a tengeren, a többiek mindannyian elpusztultak a szomszagtól. Nagy nehézségek árán menekültem meg, csupán azért, mert életemben soha semmilyen gonoszságot nem követtem el. Szürakúzabeliek, ember-szeretetéről híres nép, ne legyetek hozzám kegyetlenebbek, mint a szomjúság s a tenger!

Keservesen mondta ezt, meg is szánták az emberek, s hamarosan rávette volna őket, hogy elrendezzék hazatérését, ha Kallirhoé valamely bosszúálló istene nem gyúlt volna haragra csúfos hazugsága miatt. A legigazságtalanabb az lett volna, ha elhitesi a szürakúzabeliekkel, hogy istenfélelme miatt menekült meg, ami-

kor éppen istentelen tettei miatt maradt életben, hogy elnyerje méltó büntetését. Ūlt a tömegben egy halász, aki fölismerte Thérónt, és halkán odasúgta a mellette ülőnek:

– Ezt az embert már láttam korábban a kikötőnkben forgolódni.

Azon melegeben adták tovább a szót, s egyszer csak fölkiáltott valaki:

– Hazudik!

Mindenki odafordult. Az arkhónok megparancsolták, álljon elő az, ki először szól. Thérón tagadott, azonban inkább a halásznak hittek. Hívták is a kínvalatókat, s korbácsütéseket mértek az istentelenre. Ám így megégetve és megsebesítve is sokáig ellenállt, és már-már legyőzte a kínvallatást is. De a lelkiismeret mindenkiben munkálkodik, s az igazság végezetül győzedelmeskedik. Lassan s vonakodva Thérón is beismerte tetteit. Ekképpen tett vallomást:

– Láttam a kincseket, melyeket eltemettek a lányomnál. Összehívtam a cimborákat. Fölnyitottuk a sírt, s élve találtuk a holtat. Mindent összegyűjtöttünk, s fölpackoltunk a gyorshajóra. Milétoszba hajóztunk, ahol csak a nőt adtuk el, a többi kincset magunkkal vittük Krétára. Viharos szelek az Ión-tengerre sodortak bennünket, s ami azután történt velünk, azt már tudjátok.

Mindent elmondott, csupán a lány vásárlójának a nevét felejtette el említeni. Szavaira mindenkit öröm és bánat fogott el. Öröm, hogy Kallirhoé él, bánat,

amiért eladták. Thérónt halálra ítélték. Erre Khaireasz könyörgött, ne végezzék ki, s így szólt:

– Hadd jöjjön, s mutassa meg, kik vették meg Kallirhoét. Gondoljatok bele helyzetembe: azt az embert kell védenem, aki eladta hitvesem!

Hermokratész azonban ellene szavazott:

– Jobb, ha fáradtsággal keressük Kallirhoét, mint hogy megszegjük a törvényeket. Kérlek benneteket, szürakúzabeliek, emlékezzetek hadi tetteimre, győzelmi jelvényeimre, s hálából segítetek megtalálni lányomat. Indítsatok érte küldöttséget, hogy visszakap hassuk azt, ki szabadnak született.

Még végére sem ért a szónak, amikor az emberek fölkiáltottak:

– Hajóra szállunk mindannyian!

A tanácsnak szinte minden tagja kész volt az indulásra. Hermokratész így felelt:

– Hálás vagyok a megtiszteltetésért, de elegendő két küldöttség a nép soraiból, s kettő a tanácsból, ötödikként maga Khaireasz hajózik.

Így határoztak, a döntést jóváhagyták, s fölsozlott a népgyűlés. Thérónt elvezették, s nagy sokaság követte. Kallirhoé sírjánál feszítették keresztre, s a keresztiről a tengerre nézett, melynek hullámain hurcolta el annak a Hermokratésznek a lányát, kit az athéniak sem tudtak legyőzni.

V. Mindannyian úgy vélték, kedvezőbb, ha megvárják a hajózási időnyt, s akkor szállnak tengerre, amikor beköszönt a tavasz. Tél volt még, s úgy ítélték, lehetetlen átkelni az Íón-tengeren. Ám Khaireasz egyre-másra az indulást sürgette. Hajtotta a szerelem, s készen állt, hogy egyedül tutajt építsen, tengerre bocsássa, s a szelekre bizza útját. A küldöttek sem kívánták kétséltetni megbízatásukat az ifjú, de főképp a Hermokratész iránti tiszteletből, így mihamarabb fölkészültek a hajózásra. A szürakúzabeliek tehát együtt indították el fölfedező útjukat, hogy ezáltal nőveljék követségük hírnevét. Vízre bocsátották a hatalmas, győztes főparancsnoki gályát, melyen még Hermokratész diadalmi jelvényei ékeskedtek. Amikor elérkezett a hajóra szállás napja, az emberek a kikötőbe sereglettek, nemcsak férfiak, hanem nők és gyermekek is. Egyszerre könyörögtek és könnyeztek, sóhajtoztak és vigasztaltak, féltek és bizakodtak, kétségbeesetek és reménykedtek. Arisztónt, Khaireasz atyját idős kora és beteges alkata miatt hordágyon szállították, átölelte fia nyakát, s rajta csüggve, zokogva így szólt:

– Miért hagyysz el, fiam, engem, félholt öregembert? Tudom, többé nem látjuk egymást! Várj néhány napot, hogy karjaidban halhassak meg. Temess el, s azután indulj!

Édesanyja átkulcsolta térdét, és ekképpen szólt:

– Kérlek, fiam, ne hagyj egyedül, könnyű teherként dobj hajóra! Ha nehéz és fölösleges lennék, vess a tengerbe ott, ahol éppen hajózol!

Ezt mondván, ruháját letépte, s keblét föltárva így fordult fiához:

– Gyermekem, „tiszteld ezt s szánd meg anyádat, hogyha e gond-csítító emlőt adtam neked egykor”.⁹

Khairesz szívét annyira megrendítette szülei esdeklése, hogy hirtelenében a hajóból a tengerbe vetette magát. Meghalni vágyott, hogy menekülhessen a választás elől. Nem akarta föladni Kallirhoé keresését, de fájdalmat sem kívánt okozni szüleinek. A tengerészek nyomban utána ugrottak, s ügyel-bajjal kimentették. Hermokratész ezután fölslazlatta a sokaságot, s megparancsolta a kormányosnak, induljanak. Ez idő tájt igaz barátságból riuka, nemes tettet vitt végbe Khairesz társa, Poliükharmosz, ki eleinte nem is mutatkozott. A szüleinek azt mondta: „Khairesz a barátom, de ne féljetek, a végsőkéig nem osztozom vele a veszélyekben. Míg nem kelünk útra, addig háttérbe húzódom.” Amikor eltávolodtak a parttól, a hajó tatjáról intett búcsút szüleinek, kik onnan már nem tartatták vissza. Amidőn elhagyták a kikötőt, Khairesz a tengert fürkészve ekképpen könyörgött:

– Ó, Tenger, vezess azon az úton, melyen Kallirhoé vezetted. Hozzád fohászokodom, Poszeidón, add, hogy kedvesem velünk térjen vissza, vagy én soha ne térjek haza nélküle. Ha nem kaphatom vissza hitvesem, inkább vele együtt vállalom a szolgasort.

⁹ Homérosz: *Íliász*. XXII. 82–83. (Devecseri Gábor fordítása.)

VI. Kedvező szél vette hátára a triérészt, s a kálózahajó nyomában járva lágyan siklott a tengeren. Épp ugyanannyi nap alatt értek Ióniába, mint a banditák, és azon a partszakaszon horgonyoztak le, hol Dionüsziosz birtoka fekszik. Kiktikkadtak, mire partot értek, így hát kezdték felfrissíteni magukat, sátrakat állítottak föl, és lakomát készítettek elő. Khairesz Poliükharmossal sétált, s így aggodalmaskodott:

– E pillanatban hogy találjuk meg Kallirhoét? Legfőképpen attól félek, Thérón hazudott, s szegény hitvesem már réges-rég halott. És ha valóban pénzéztették, ki tudja, hol? Ázsia oly hatalmas!

Miközben tanácsalanel bókászta erre-arra, Aphrodité templomára bukkantak. Úgy találták, rendjén való, ha könyörögnek az istennőnek, s Khairesz Aphrodité lábai elé hullva így szólt:

– Istennő, ünnepeden te fedted föl előttem Kallirhoét. Add vissza, kérlek, kit nekem ajándékoztál!

Közben fölemelte fejét, s az istennő mellett Kallirhoé arany képmását – Dionüsziosz adományát – pillantotta meg. „Mire annak a kedves szíve s a térde elernyed”.¹⁰ Elszédült s elesett: ahogy a templomszorga észrevette, vizet hozott, s élesztgetve így biztatta:

– Bátorság, gyermekem! Az istennő már sokakat megrémített. Időről időre föltűnik, és világosan kije-

¹⁰ Homérosz: *Íliász*. XXI. 114. (Devecseri Gábor fordítása.)

lenti magát. Ez nagy szerencsét jelent. Látod azt az aranyzobrot? Rabszolga volt az a lány egykor, de nemrég úrnókké tette Aphrodité.

– Kí ő? – tudakolta Khaireasz.

– A birtok úrnője, fiam, Dionüsziosz hites felesége, ki Iónia legkiválóbb embere.

Polükharmosz, eszes ifjú lévén, amint ezt meghallotta, nem hagyta, hogy barátja több szót szóljon, hanem fölségítette és kikísérte: semmiképpen sem kívánta, hogy lelepleződjék kilétük. Előbb mindent töviről hegyire megvitatnak és együtt elrendeznek – gondolta. Khaireasz a templomszolga jelenlétében nem szólt semmit, hanem magát fegyelmezve hallgatott, csak könnyei törtek elő önkéntelenül. Ahogy távolabb értek, s egyedül maradtak, a földre vetette magát, és ekképpen jajongott:

– Kegyes tenger, miért óvtál meg? Azért adtál baj nélküli hajózást, hogy Kallirhoét más feleségeként találjam meg? Sohase, még Khaireasz halála után sem föltételeztem, hogy ez megeshet. Mit tegyek, én nyomorult? Reméltem, egy úrtól kaplak vissza, s abban bizakodtam, váltságdíjjal meggyőzőm gazdádát. Úgy lettem rád, hogy jómódban élsz, az is lehet, királynó lettél. Mennyivel nyugodtabb lennék, ha koldusbotra jutottál volna. Álljak Dionüsziosz elé, s így szóljak: „Add vissza hitvesem!”? Ki mondhat ilyet egy férjnek? Ha találkozzom veled, nem mehetek oda hozzád, s régi szokás szerint, mint földimet, nem üdvözölhetlek. Ta-

lán azt is kockáztatom, hogy hites feleségem csábítójaként megölnek.

Ekképpen siránkozott, s Polükharmosz folyton-folyvást vizsgáltta.

VII. Ez idő tájt Phókasz, Dionüsziosz intézője fölfedezte a parton horgonyzó főparancsnoki gályát, és igen megrettent. Összebarátkozott az egyik tengerésszel, s megtudakolta tőle az igazságot, kik ők, honnan, s miért hajóztak errefelé. Úgy látta, a triérész nagy balszerencsét hozhat Dionüsziosznak, aki Kallirhoé nélkül véget vethet életének. Kedvelte urát, ezért mielőbb el akarta hártani a borzalmakat, s kioltani a bajt, ami nem volt országos, se eget rengető, kizárólag Dionüsziosz házát fenyegette. Ellovagolt hát a perzsák őrhelyéhez, s hírül vitte: elhagyott a perzsák őrhelyén a partokon, lehet kémhatalmas triérész rejtőzködik a partokon, lehet kémhatalmas, lehet kalózhajó, tehát a király érdekében mindenképp meg kell semmisíteniük, mielőtt nagyobb bajt okozna. Hamar meggyőzte a perzsákat, s rendben föl-sorakoztatta őket. Éjfélkor rohamra indultak, tüzet dobtak a hajóra, és fölgújtották. A túlélőket elfogták, megkötözték, és az erődbe hurcolták. Amikor elérkezett a foglyok szétosztásának ideje, Khaireasz és Polükharmosz együtt rimánkodott, hogy ugyanannak az úrnak adják el őket rabszolgának. Az a kereskedő, ki a két ifjút kapta, Kariába továbbította mindkettőjü-

ket, hol súlyos bilincseket vonszolva lábukon, Mithridatész birtokán verejtékeztek.

Ezalatt Kallirhoénak álmában béklyókban jelent meg Khaireasz, ki hiába sietett volna hozzá, nem tudott. Álmában nagyot s messzire hallhatót sikoltott:

– Khaireasz, jöjj ide hozzám!

Ebben a pillanatban hallotta először Dionüsziosz e nevet, és mindegyre csak kérdezgette zaklatott hitvesét:

– Kit hívtál?

Ám elárulták könnyei, nem tudta magába fojtani bánatát, hanem hagyta, hogy szabadon előtörjön fájdalma. Így felelt:

– Sorsüldözött ember, a férjem lánykoromból. Még álmomban sem járt szerencsével. Rabláncra verve látam őt. Te, szegény, meghaltál, míg engem kerestél (merthogy a bilincsek csakis halálotat jelenthetik). Én meg fényűzően élek, s aranyveretes ágyon új férj mellett fekszem! Nem tart sokáig, s megyek hozzád. Ha életünkben nem örvendtünk egymásnak, halálunk után újra egygő válunk.

E szavakat hallván Dionüszioszoknak mindenféle gondolata támadt. Megérintette a féltékenység, mert még holtan is Khaireaszt szerette, ugyanakkor attól is félt, megöli magát. Egyedül az bátorította, hogy hitvese halottnak vélte első férjét: „Nem fogja elhagyni Dionüszioszt, mert nem él már Khaireasz” – gondolta magában. Ahogy csak tudta, nyugtatgatta hitvesét, s napról napra vigyázott, nehogy kárt tegyen magában. Kallirhoé fájdalomát enyhítette a remény: talán mégis

él, s valóltan volt álma, ám legfőképpen születendő gyermeke vigasztalta. A menyegző után hét hónappal fiút szült, színleg Dionüsziosz gyermekét, ténylegesen Khaireaszét. Milétoosz városa hatalmas ünnepet ült, mindenfelől követek érkeztek, hogy együtt örvendzenek: Dionüsziosz családjá új sarjjal gyarapodott. Dionüsziosz hálából hitvesére ruházott mindent, s a ház úrnőjének nevezte ki. A templomokat ajándékokkal árasztotta el, a nép pedig áldozati szertartást mutatott be a városban mindenütt.

VIII.

Kallirhoé félt, titkára fény derül, ezért úgy tartotta illőnek, hogy Plangónt fölszabadítsák. Egyedül ő tudta, hogy várandós volt, mielőtt Dionüsziosszal találkozott. Azt kívánta, ne csupán baráti szeretetből, hanem szerencsés sora miatt is hű legyen hozzá. Dionüsziosz ekképpen válaszolt szavára:

– Örömmel viszonzom Plangónnak szerelmünkért tett szolgálatát. De igazságtalanok vagyunk, ha köszönetet mondunk egy szolgálonak, s nem adunk hálát Aphroditénak, kinek szentélyében először pillantottuk meg egymást.

– Én – felelte Kallirhoé – jobban óhajtom ezt, mint te. Igen nagy hálával tartozom, de még gyermekágyban fekszem, ennek okán várjunk néhány napot, amikor könnyebben mehetünk a birtokra.

3. KÖNYV ∞

Hamarosan fölgógyult Kallirhoé, erősebb s nagyobb lett, nem lány volt már többé, hanem csodaszép asszony. Amikor megérkeztek a tengerparti birtokra, Phókasz nagyszerű áldozati szertartást készített elő. A nép is kísérete őket a városból. Dionüsziosz ekképpen kezdte az ünnepi áldozatot:

– Aphrodité, úrnőnk, minden áldásunk szerzője, tőled kaptam Kallirhoét, s tőled van a fiam, általad vagyok férj s apa! Bár nekem elegendő volt Kallirhoé, ki hazámnál és szüleimnél is drágább, szeretem gyermekemet, ki anyja jóindulatának záloga. Könnyörgöm hozzád, úrnőm, őrizd meg Kallirhoét, és Kallirhoéért fiamat!

A nép jó szerencsét kívánt, s kiáltozva helyeselt. Rózsával, ibolyával, koszorúkkal borították be őket, s a szentély egykettőre megtelt virágokkal. Dionüsziosz a nép hallatára mondta el imáját, Kallirhoé azonban egyedül kívánt Aphrodité elé járulni. Karjába vette fiát, s ekkor oly csodálatos látványt nyújtott, amelyet festő még nem festett, szobrász nem alkotott, s költő nem énekelt: mert hát gyermekkel karjában senki sem ábrázolta még Artemiszt vagy Athénét. Dionüsziosz Kallirhoét megpillantva sírva fakadt az örömtől, s halkán Nemesiszhez fohászzkodott. Kallirhoé kérte, maradjon mellette Plangón, a többieket viszont előreküldte a birtokra. Miután mindenki távozott, megállt Aphrodité közelében, és gyermekét fölemelve így szólt:

– Úrnőm, érte hálával tartozom! Magamért már nem tudom. Magamért is hálás lennék, ha megtartot-

„Úrnőm, érte hálával tartozom! Magamért már nem tudom.”

tad volna nekem Khaireaszt. Ámde megadtad szeretett férjem képmását, s így nem vagyok teljesen megfosztva tőle. Add, hogy a fiam szerencsésebb legyen szüleinél, s ugyanolyan legyen, mint a nagyapja! Hájózzon ő is hadihajókon, s amikor tengeren harcol, mondják majd róla: „Hermokratésznál is dicsőbb az unokája”. Örvendeni fog nagyapja, hogy követőre talált vitézi bátorsága, s mi, szülei még holtan is boldogok leszünk. Esedezem hozzád, úrnő, békülj meg velem ezentúl! Elég csapást mértél már rám: meghaltam, föltámadtam, elraboltak, megmenekültem, eladtak, s rabszolga voltam. Hozzáteszem új házasságom, mit mindennél keservesebb elviselni. De mindezekért cserébe egyet kérek tőled, s általad az istenektől: Mentsd meg árva gyermekem!

Folytatta volna még, ám a zokogástól elcsuklott a hangja.

IX. Kevésvártatva a papnőt hívatta. Az öregasszony meghallotta a hívást, jött, és eképpen szólott:

– Ily nagy áldások közt miért sírsz, gyermekem? Hisz istennőként tisztelnék az idegenek. A minap bért a szentélybe két sudár ifjú, kik a környéken hajóztak, s az egyikőjük, amint meglátta szobormásodat, kevés híján kimúlt. Aphrodité téged valósággal istennőkhöz tett hasonlóvá.

Kallirhoé szívébe hasítottak e szavak, olyan lett, mint egy őrült, szeme tágra nyílt, s így sikoltozott:

– Kik voltak azok az idegenek? Honnan hajóztak erre? Mit mondtak neked?

Az öregasszony megjédt, egy pillanatra elnémult, s alig tudott megszólalni:

– Csak láttam őket. Nem hallottam semmit.

– Hogy néztek ki? Emlékezz vonásaikra!

Az idős asszony homályosan magyarázta el, de Kallirhoé így is sejtette az igazságot. Mert az ember hajlamos azt hinni, amit valójában szeretne. Plan-gónra tekintve így szólt:

– Lehet, hogy bolyongása során szerencsétlen Khaireasz járt itt. Mi történhetett? Derítsük ki! Ám egy szót se szólj, Plangón!

Kallirhoé visszatért Dionüszioszhoz, de csak annyit mondott, amit a papnőtől hallott. Tudta, Erész kíváncsi természetű, s emiatt Dionüsziosz majd alaposan kifürkészi, mi történt. És éppen ez következett. Dionüsziosz, amikor megtudta, azonnal féltékeny lett, talvolról sem gyanakodott Khaireaszra, inkább attól félt, titokban házasságtörő merényletet szerveznek birtokán. Hitvesének szépsége elegendő okot adott a gyá-nakvásra és az aggodalomra. Nemcsak az emberek mesterkedéseitől félt, hanem attól is tartott, az égből leereszkedik egy istenség, s vetélytársa lesz. Phókaszt hívta, és ezt kérdezte:

– Kik voltak azok az ifjak, s honnan jöttek? Gazdagok és csinos arcúak voltak? Miért borultak le az én

Aphroditém előtti? Ki mutatta meg nekik? S ki adott rá engedélyt?

Phókasz eltitkolta az igazságot, nem Dionüsziosztól való félelmében, hanem mert tudta, Kallirhoé romba döntheti urát és családját, ha kiderül, mi történt. Amikor jelentette, hogy idegen érkezett, Dionüsziosz – az okot nem ismerve – arra gyanakodott, hogy súlyosabb merénylet készül ellene. Megharagudott, ostort és egyéb kínzóeszközt kért Phókasz büntetésére, s nemcsak őt, hanem a birtokon mindenkit összehívatott, bizonyos volt afelel: csábítót kell keresni. Látra Phókasz, milyen helyzetbe kerül, akár hallgat, akár beszél, ezért így szólt:

– Uram, egyes-egyedül neked árulom el az igazságot.

Dionüsziosz mindenkit elküldött, és így felelt:

– Látod, magunk vagyunk. Ne hazudj tovább, mondd el az igazat, még akkor is, ha lesújtó.

– Nincs baj, uram – mondta. – Nagyon jó híreket hozok. Ha az eleje szomorú is, ne aggódj, s ne búslakodj, hanem várj, míg mindent meghallasz. Biztató véget ér a történet.

A jó hírek nyugtalanná tették Dionüszioszt, s szavait lesve így sürgette:

– Ne késlekedj! Mondd hamar!

Ekképpen fogott hozzá:

– Triérész érkezett Szicíliából. A szürakúzabeliek követsége jött, hogy Kallirhoét visszakérje.

Dionüsziosz ennek hallatára elájult, és sötétség bo-

rult szemére. Elképzelte, miképpen áll előtte Khaireasz és szakítja el tőle Kallirhoét. Feküdt, alakja, s színe holtra emlékeztetett. Phókasz kényes helyzetben találta magát, de senkit sem kívánt hívni, nehogy tanúja legyen a titoknak. Kevés idő múlva fölélesztette urát, és így szólt:

– Bátorság! Khaireasz meghalt. Elsüllyedt a hajó. Nincs mitől tartani.

Ezek a szavak lelket öntöttek urába, hamarosan magához tért, és mindent tudni óhajtott apróra. Phókasz beszámolt a hajósról, aki elmondta, honnan és miért jött a triérész, a haditervéről a perzsákkal, az éjszakáról, a tűzről, a hajóroncsról, a vérontásról, s a bilincsekről. Mint sötét felhő, úgy párolgott el Dionüsziosz lelkéből a félelem, átölelte Phókaszt, és így szólt:

– Te vagy jótevőm, igazi védelmezőm és titkos ügyekben legmegbízhatóbb emberem. Általad enyém Kallirhoé, s a fiam. Magam nem parancsoltam volna meg, hogy pusztítsd el Khaireaszt, de ha megtetted, nem tesztek érte szemrehányást. Hűséges szolgálta vétkes. De egyet gondatlanul cselekedtél. Nem tudakoltad meg, hogy Khaireasz a holtak közt van-e vagy a foglyok közt. Meg kellett volna keresni a holttestet. Ha el lenne temetve, jobban mernék bízakodni. A foglyok miatt azonban nem lehetek felhőtlenül boldog. Nem tudjuk, kit hol adtak el rabszolgának.

X Megparancsolta Phokasznak, vigye hírül Kallirhoénak, mi történt, csupán két dologról hallgasson: haditervéről és arról, kik maradtak életben a hajóról. Dionüsziosz szomorú arccal ment Kallirhoéhoz. Összehívta a vidéken élő embereket, akik mindenbe be voltak avatva. Remélte, ha hitvese értesül a szerencsétlenségről, elveszíti Khaireasz viszatérésébe vetett reményét. Mihelyt megérkeztek, mindenki elmondta, amit tudott: „Perzsa kalózok érkeztek az éjjel, felgyújtottak egy hellén triérészt, mely előző nap horgonyzott le a tengerparton. És ahogy megvirradt, azt látjuk, a tenger vize vérben úszik, s a hullámok holttesteket vetnek partra.” Ezt hallván Kallirhoé megszaggatta ruháját, ütötte-verte szemét, arcát, s szaladt a házba, ahol először, mint rabszolga lépett be. Dionüsziosz hagyta, hogy előtörjön fájdalom; féltette, s nem akart alkalmatlan pillanatban terhére lenni. Mindenkinék megparancsolta, távozzék, csak Plangón maradjon mellette, hogy figyeljen, nehogy végzetes kárt tegyen magában. Kallirhoé csendes helyre vonult, a földre ülve hamut szórt fejére, hajját tépte, és hangosan így zokogott:

– Khaireasz, könyörögtem, veled együtt haljak meg, vagy előbb, mint te. De immár valóban meg kell halnom teutánad. Milyen reményem maradt, ami még életben tartana? Eddig nyomorúságomban azt gondoltam: „Egy nap megláthatom Khaireaszt, és elmondhatom neki, mennyit szenvedtem érte, s ez értékesebbé tesz előttem. S mennyire örül majd, amikor

meglátja a fiát!” Minden hiába volt. A gyermek is csak teherként nehezedik rám. Balszerencsémhez egy árva is szegődött. Igazságtalan Aphrodité, egyedül te láttad Khaireaszt, de nem szóltál, hogy közeledik felém. Kallirhoé kezébe adtad szép testét, s nem szántad meg azt, ki érted szállt tengerre. Ki könyörög többé ilyen istennőnek, aki megöli a hozzá esedezőt? Azon a félelmetes éjszakán nem léptél közbe, hanem elnézted, hogy a közeledben meggyilkolnak egy szép szerelmes ifjút. Elvesztettem társamat, honfitársamat, szerelmemet és férjemet. Legalább holttestét add vissza nekem! Még ha boldogtalanoknak születtünk is, mily bünt követett el a triérész, hogy lángba borították a perzsák, akik fölött még az athéniak sem tudtak diadalt aratni? Szüleink a tengernél üldögélnek, várják visszatérésünket, s ha a távolban hajó tűnik föl, azt mondják: „Jön már Khaireasz, s hozza haza Kallirhoét.” Készítik elő a nászágyat, s földíszítik a hitvesi szobát nekünk, kiknek még sírjuk sincs. Ó, gyűlöletes tenger, te vezetted Khaireaszt Milétozba, hogy kioltásák életét, s engem, hogy eladjanak rabszolgának!